

Rapport

Commissie archief en documentatie (CAD)

voor de Synode van Deventer 2023

Inhoudsopgave

1. Taak	3
2. Samenstelling en vergaderdata	3
3. Verslag van werkzaamheden	3
3a. Het e-depot	3
3b. Verhuizing	4
3c. Werkzaamheden en beheer	4
4. Financiën	5
5. Vraagstukken rond de toekomst	7
6. Nieuwe opdracht	8

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Nederlandse Gereformeerde Kerken. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met de commissie ondersteuning synode: cos@ngk.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

1. Taak

Het volgens het besluit van de Generale Synode van Goes dd. 28 november 2020 verzamelen en beheren van archief- en documentatiemateriaal in het Archief- en Documentatiecentrum te Kampen (ADC), dat van belang is voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Nederlands Gereformeerde Kerken en het bevorderen van historische kennis en onderzoek, met name op basis van de ADC-collectie en in samenwerking met de Theologische Universiteit (TU). Het in stand houden van het ADC en toezien op de daar verrichte werkzaamheden, en op het adviseren en voorlichten door het ADC van kerkelijke besturen inzake archiefbeheer, alsmede contacten leggen en activiteiten ontplooiën die aan deze taken dienstbaar zijn.

2. Samenstelling en vergaderdata

De commissie bestond uit Theo Basoski, Hermen van der Lugt (vz.), Gerrit Noordhuis, Wiljan Puttonstein (secr.) en Eddy de Vries (fin.); Van der Lugt, Noordhuis en De Vries zijn aftredend. De commissie vergaderde op 25 juni en 5 november 2021, 30 september 2022 en 17 maart 2023. Deze vergaderingen werden bijgewoond door ADC-directeur George Harinck.

3. Verslag van werkzaamheden

Het GKv-deputaatschap was reeds in de vorige bestuursperiode geïntegreerd met de Archiefcommissie van de NGK en de beide kerkgenootschappen beheren sindsdien gezamenlijk het ADC met de instelling van de nieuwe Commissie archief en documentatie (CAD). In verband met de kerkelijke hereniging is de officiële naam van het ADC gewijzigd in: Archief- en Documentatiecentrum van de Nederlandse Gereformeerde Kerken. In deze periode is op twee belangrijke thema's beleid ontwikkeld: de verhuizing met de TU naar Utrecht en het vereenvoudigen van de opzet van het e-depot.

3a. Het e-depot

In 2021 is op basis van ervaringen van archivariissen besloten niet langer te werken met het archiveersysteem Atlantis en het daarmee samenhangende abonnement bij de eigenaar van het systeem, DEVENTit. Het systeem functioneert goed, maar is in de praktijk te ingewikkeld gebleken. In samenwerking met een IT'er van de Theologische Universiteit is in 2022 een nieuw archiveersysteem en interface ontwikkeld, dat eenvoudiger is en nauwer aansluit bij de functionaliteit van het veel gebruikte softwareprogramma van Microsoft. Aan dit systeem zijn bovendien geen kosten verbonden. Een en ander is besloten in overleg met DataMatters, dat de archiefopslag verzorgt, en veiligheid en duurzaamheid volgens overheidsnormen garandeert.

De IT'er heeft ook een gebruikershandleiding geschreven. Begin 2023 is het systeem door de archivaris van het ADC getest, waarna nog kleine aanpassingen gemaakt zijn in het systeem en in de handleiding. Inmiddels zijn enkele archivariissen van plaatselijke kerken op verzoek of op hun aanbod aan het proefdraaien met het nieuwe systeem. De planning is dat na de zomer van 2023 de kerken worden geïnformeerd en uitgenodigd hun digitale archief tegen geringe vergoeding in het e-depot op te slaan.

3b. Verhuizing

In de zomer van 2022 is de Theologische Universiteit begonnen met de verhuizing naar Utrecht en is het gebouw Broederweg 19 gesloten, in de zomer van 2023 gevolgd door de sluiting van het hoofdgebouw Broederweg 15. Alleen het gebouwencomplex aan Groenestraat 160 (het pand van het Linneweversgilde en de bibliotheek) zijn nog in gebruik.

De commissie en het College van Bestuur (CvB) van de universiteit hebben in 2021 besproken dat het uitgangspunt idealiter is dat het ADC meeverhuist naar Utrecht en dat de bibliotheek en het ADC tegelijkertijd verhuisd zouden worden uit Kampen, en wel als laatste. Het ADC wordt door de universiteit beschouwd als geesteswetenschappelijk laboratorium, dat gerelateerd is aan het onderwijs en onderzoek van de instelling. Het ADC is in 1993 niet zonder reden bij de universiteit gevestigd en het personeel is daar qua salarisadministratie ook gedetacheerd.

De vruchtbare relatie tussen beide instellingen, ook wat betreft het beleggen van colleges met bronnenmateriaal, het organiseren van bijeenkomsten en verzorgen van publicaties, willen commissie en College van Bestuur graag voortzetten. Hoe die samenwerking qua locatie precies vorm zou kunnen krijgen in de toekomst is nu nog niet te bepalen.

Het ADC en zijn collectie zijn echter van de kerken en dat betekent voor zowel commissie als CvB dat het centrum bestuurlijk zelfstandig dient te blijven en onder (een commissie van) de synode blijft vallen, ook als het qua gebouw, onderzoekstaak of personeel een nauwer onderdeel van de universiteit zou gaan vormen.

De reden voor de genoemde tijdsplanning is dat de universiteit voorlopig het pand Plompetorengracht 3 in Utrecht huurt en dat daar op dit moment geen voorzieningen getroffen kunnen worden voor de vestiging van een bibliotheek en een archiefbewaarplaats. Pas wanneer de universiteit een definitieve locatie heeft gevonden komt er ook duidelijkheid over de bestemming van de boekencollectie en het archief. Dit betekent dat het ADC de komende jaren, evenals de bibliotheek, in Kampen gevestigd blijft. Het eventueel te koop zetten van het ADC-pand Broederweg 16 is daarom nu nog niet opportuun. Wanneer dat moment aanbreekt zou de verkoop het best in samenspraak met de TU kunnen worden verricht.

3c. Werkzaamheden en beheer

De Covid-epidemie heeft ook impact gehad op het werk van het ADC. Het centrum was bepaalde perioden gesloten, of slechts beperkt toegankelijk. Bezoek kon niet worden ontvangen, fysieke bijeenkomsten niet gehouden, vrijwilligers konden niet of in beperkte mate komen en de archivaris werkte soms weken achtereen alleen. De volharding en creativiteit om in deze omstandigheden het werk te doen verdienen een woord van waardering aan het adres van de archivaris en ook van de vrijwilligers, die om niet werken en ook in deze omstandigheden het ADC trouw bleven.

Ondanks deze beperkingen probeerde het ADC zo zichtbaar mogelijk te zijn. Tweemaal per jaar verscheen de nieuwsbrief ADCetera en het ADC is actief op Twitter met kerkhistorisch nieuws van allerlei gading, via @ADCKampen. Het ADC bereikt daarmee de kerken en geïnteresseerden, waaronder de donateurs, maar zeker ook kerkhistorisch Nederland, omdat het ADC het enige met vast personeel bemenste protestantse kerkhistorische instituut in ons land is, dat onder meer ook de wetenschappelijke tijdschriften *Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800* en *Trajecta. Religion, Culture and Society in the Low Countries* draagt.

In verband met de aanstaande kerkenfusie zijn in 2021 en 2022 de bewaarplaatsen van nog niet in het ADC berustende archieven van particuliere synoden achterhaald. Besloten is dat archieven van particuliere synoden naar het ADC gebracht mogen worden, omdat ze weliswaar niet nationaal zijn, maar toch een groot gebied van Nederland beslaan. Dit betekent dat vanwege de kerkelijke fusie

ook archieven van de huidige particuliere synoden (Noord, Oost, West en Zuid) overgedragen kunnen worden. Archieven van plaatselijke kerken en van classes en regio's kunnen aan archiefinstellingen in de eigen stad of regio worden overgedragen.

De kerkenfusie betekent ook dat er een nieuwe archiefvormer ontstaat en er huidige archieven kunnen worden afgesloten. In de Handreiking Nieuwe Regio's, die binnen de Nederlandse Gereformeerde Kerken verspreid is, staan adviezen met betrekking tot archivering, die mede in verband staan met het e-depot dat het ADC aanbiedt. Een belangrijke ontwikkeling die het ADC begeleidt is dat deze nieuwe archieven 'digital born' zijn en niet meer uit papier bestaan. Dit vergt van de archivariissen een andere mindset, waarbij het ADC van dienst probeert te zijn.

Vermeldenswaardige aanwinsten uit de afgelopen periode zijn de archieven van de hoogleraren J. Douma, N.H. Gootjes en C. Trimp en van de politicus G.J. Schutte. Het ADC heeft in 2021 een succesvolle crowdfunding-actie opgezet voor de restauratie van het graf in Vlaardingen van de oud-hoogleraar van de Kamper School Herman Bavinck, wiens sterfdag op 20 en 21 november van dat jaar door het ADC herdacht is met een internationaal symposium.

Op 14 april 2022 is op initiatief van het ADC een herdenkingsplaquette onthuld in de hal van het universiteitsgebouw, ter herdenking van de vijftien gevallen uit de universiteitskring (alumni, een docent en een student) in de Tweede Wereldoorlog. Tevens werd op het ADC een begeleidend boek samengesteld met biografische portretten van de vijftien personen: *'Er lag vreemde dreiging over alles.' Levensbeschrijvingen van gevallen in de Tweede Wereldoorlog uit de gemeenschap van de Theologische Universiteit Kampen.*

Een greep uit de onderzoeksresultaten van het ADC en de bijeenkomsten die het belegde – die gerealiseerd konden worden dankzij donaties en subsidies van derden: op 10 september 2021 was het ondanks Covid-beperkingen mogelijk een boekpresentatie te organiseren rond het boek van Maarten J. Aalders, *Nederlandse en Hongaarse protestanten gedurende het interbellum* (AD Chartas 37), geschreven door kerkhistoricus Maarten J. Aalders, tevens vrijwilliger op het ADC. Aansluitend daarbij verscheen in 2023 het door ds. Andries den Broeder vertaalde *Gedenkboek Jenő Sebestyén* (AD Chartas 41). Op 30 september 2021 vond in zijn woonplaats Thun, Zwitserland, de presentatie plaats van de autobiografie van de Kamper alumnus Jan Veenhof, *Vrij en verbonden. Memoires van Jan Veenhof* (Ad Chartas 40). Op 30 september 2022 vond in Noordeloos het symposium 'Enkele reis Pella. Emigratie naar Amerika onder leiding van H.P. Scholte' plaats. De aanleiding was dat het 175 jaar gelden was dat Scholte met een groep emigranten, waarvan een deel uit Noordeloos kwam, naar Amerika vertrok.

Wat zit er voor de periode 2023-2026 in het vat? Wat onderzoek betreft hopen we op de publicatie van de biografie van Jaap Kamphuis door de vaste vrijwilliger van het ADC Ab van Langevelde. Op archiefgebied hopen we het archief van Klaas Schilder te digitaliseren en wat dienstverlening betreft hopen we op een breed gebruik door de kerken van het e-depot.

4. Financiën

Voor de verantwoording van de financiën is gebruik gemaakt van cijfers uit de exploitatierekeningen door middel van twee tabellen met een opsplitsing voor de afgesloten jaren 2021 en 2022. Voor het lopende jaar 2023 en de toekomstige jaren 2024-2026 is een apart overzicht opgesteld.

Voor de verantwoording vanaf 2021 (in plaats van 2020) is gekozen omdat deputaten GKv en commissie NGK toen hun werkzaamheden volledig samen in het ADC in Kampen hebben

geconcentreerd. Daarmee zijn die twee jaren onderling goed vergelijkbaar, de vergelijking met 2020 is iets moeilijker te maken.

De financiële cijfers van het ADC zijn integraal opgenomen in de totaalverantwoording van commissie financieel beheer (CFB) over de betreffende jaren. In die verantwoording zijn ook de balansen opgenomen. CFB verzorgt ook de financiële administratie van het ADC en stuurt de accountantscontrole over de totaalverantwoording aan.

De exploitatiecijfers cijfers 2021 en 2022 vertonen het volgende beeld.

B = begroting

R = realisatie

V = verschil tussen beiden

JAAR ->	2021			2022		
X € 1.000	B	R	V	B	R	V
BATEN						
Quotum GKV/bijdrage NGK	161	161	-	162	162	-
Bijdragen ADC archiefservice	14	-	-14	13	-	-13
Totaal baten	175	161	-14	175	162	-3
LASTEN						
Personeel	98	106	-8	89	106	-8
Afschrijvingen	12	11	1	11	12	1
Huisvesting	18	7	11	18	11	7
Archiefwerk, projecten, e-depot.	36	26	10	36	24	12
Algemene kosten	11	7	4	11	6	5
Totaal kosten	175	157	18	175	158	17
RESULTAAT	-	4	4	-	4	4

De opbrengsten in 2021 en 2022 kwamen lager uit doordat er geen inkomsten uit de archiefservice aan de kerken is gerealiseerd. Daartegenover stonden in beide jaren ook beduidend lagere kosten op dit punt.

Voor toekomstige jaren zijn vooralsnog geen baten begroot op dit punt. Opnieuw zal de kerken gevraagd worden om een bijdrage. Gezien de lagere kosten zal de gevraagde bijdrage per kerk relatief laag zijn.

De personeelskosten (per saldo 1 fte) gaven gezien de loonontwikkelingen druk op de cijfers. Verloning van het personeel vindt vanuit de Theologische Universiteit plaats (het personeel is 'gedetacheerd'). De explosieve groei van de personeelskosten lijkt inmiddels geluwd. Voor toekomstige jaren is met een loonstijging van 3 tot 3,5% gerekend. Veel werk op het ADC wordt overigens dankzij de inzet van vrijwilligers gerealiseerd.

De kwaliteit van de investeringen van destijds - het ADC bestaat 30 jaar - betaalden zich terug in een langere gebruiksduur dan vooraf geraamd, aan de onderhoudsreserve behoefde mede daarom niet gedoteerd te worden. De hoogte van de onderhoudsreserve op de balans is ruim voldoende om het groot onderhoud voor de komende jaren te dekken.

5. Vraagstukken rond de toekomst

De verhuizing van de TU van Kampen naar Utrecht bevindt zich in de slotfase. Het ADC legt de synode de vraag voor om op termijn mee te verhuizen aangezien de activiteiten van het ADC en de TU sterk verbonden zijn. In de plannen voor de huisvesting van de TU is het benodigde ruimtegebruik van het ADC opgenomen. De verwachting is op dit moment dat de verhuizing van het ADC naar Utrecht na instemming van uw vergadering nog wel enige jaren van voorbereiding zal vergen.

In de voorliggende begroting voor de jaren 2023-2026 gaan we daarom uit van de situatie dat het ADC in deze periode nog te Kampen gevestigd zal zijn.

Het beleid vooruitlopende op de verhuizing zal zijn om de uitgaven voor gebouw en voorzieningen tot het noodzakelijke te beperken. Voor de bepaling van de hoogte van de onderhoudsvoorziening wordt gewerkt met een meerjarenonderhoudsplan. De hoogte van de huidige stand van onderhoudsvoorziening is toereikend om de verwachte toekomstige kosten te dekken.

Er zou een bijzondere situatie optreden als de eventueel toekomstige huisvesting in Utrecht op basis van huur zou zijn maar het gebouw in Kampen wel verkocht kan worden. Over dit mogelijke toekomstige vraagstuk voeren de commissieleden overleg met CFB. Het is op dit moment niet mogelijk voor dit scenario nu al enig effect in de begroting voor de komende jaren op te nemen.

Een ander vraagstuk betreft de mogelijke korting op de bijdragen van de kerken aan het ADC. De commissie betreurt het gebrek aan overleg hierover voorafgaand aan de besluitvorming door de vorige synode. De huidige bezetting van archivaris en directeur samen betreft 1 fte. Gegeven de huidige voorliggende vraagstukken is het raadzaam dat beiden hun werkzaamheden de komende drie jaren voortzetten totdat een nieuwe goede uitgangspositie voor het ADC is gerealiseerd. Zowel archivaris als directeur continueren hun werkzaamheden in huidige setting graag, om de toekomst van het ADC te waarborgen en in goede banen te leiden.

Om die reden legt de commissie u de vraag voor om de mogelijke korting op het ADC uit te stellen tot na het vertrek van de huidige directeur eind 2026.

Met deze uitgangspunten komen we tot de volgende begroting voor de jaren 2023-2026.

JAAR ->	2023	2024	2025	2026
X € 1.000				
BATEN				
Bijdragen kerken	162	162	162	162
Bijdragen ADC archiefservice	-	-	-	-
Totaal baten	162	162	162	162
LASTEN				
Personeel	113	116	119	123
Afschrijvingen	11	11	11	11
Huisvesting	14	15	15	16
Archiefwerk, projecten, e-dept.	16	16	17	17
Algemene kosten	5	5	5	5
Totaal kosten	159	163	167	172
RESULTAAT	3	-1	-5	-10

De begrote verliezen voor 2025 en 2026 vormen geen probleem voor de continuïteit van het ADC; in het verleden is voldoende surplus opgebouwd (zie de balans). Bedacht moet worden dat de afschrijvingslast geen geldelijke uitgaven met zich meebrengen, investeringen zijn in het verleden betaald.

Ten slotte: de vraag is gesteld hoe om te gaan met een situatie waarin de kerken op termijn het huidige bijdrageniveau niet kunnen handhaven maar dat naar beneden bij moeten stellen. Vermindering van kosten zijn feitelijk alleen mogelijk op twee onderdelen: huisvesting en personele bezetting. De situatie rond de huisvesting zou tot kostendaling kunnen leiden bij verhuizing naar Utrecht, omdat inhuizing bij de bibliotheek van de TU als afdeling archieven en bijzondere collecties de instandhouding van een eigen pand en eigen archiefkluis overbodig maakt. De komende periode behoort het terugbrengen van de personele bezetting vanwege de hoeveelheid werk helaas niet tot de mogelijkheden, vooral niet omdat de continuïteit in de komende overgangsfase gewaarborgd moet zijn. De periode voor, van en na verhuizing maakte het zelfs nodig om tijdelijk extra krachten in te zetten. Het vertrek van de huidige directeur eind 2026 in combinatie met het afronden van een verhuizing is een logisch moment om opnieuw naar de (kosten van de) personele bezetting op langere termijn te kijken.

6. Nieuwe opdracht

Het voorstel van CAD is de huidige opdracht ongewijzigd te laten met toevoeging van de punten genoemd onder e en g, die binnen het huidige budget vallen:

Besluit 1:

Commissie archief en documentatie decharge te verlenen.

Besluit 2:

De Synode Deventer 2023 stelt opnieuw een commissie archief en documentatie in en geeft deze de volgende opdracht:

- a. archief- en documentatiemateriaal te verzamelen en te beheren, dat van belang is voor de geschiedenis van de Nederlandse Gereformeerde Kerken, met name sinds de Vrijmaking van 1944 en volgende jaren;
- b. te zorgen dat de afgesloten gedeelten van de archieven van landelijke synodecommissies worden overgebracht naar het ADC;
- c. kennis en onderzoek te bevorderen inzake de geschiedenis van de Nederlandse Gereformeerde Kerken, met name met betrekking tot in het ADC en in de kerken aanwezige archieven en documentatie;
- d. een goede samenwerking met de Theologische Universiteit Utrecht te bevorderen;
- e. in goed overleg met het CvB van de Theologische Universiteit voorbereiden en uitwerken van het scenario dat het ADC met de universiteit mee verhuist naar Utrecht;
- f. alle maatregelen te nemen die voor de instandhouding van het ADC nodig zijn, alsmede die werkzaamheden uit te voeren, die voortvloeien uit de aanstelling van de directeur van het ADC en de archivaris en toezicht te houden op hun werkzaamheden;
- g. scenario's uitwerken voor de personele bezetting van het ADC na 2026;
- h. de kerkenraden, de meerdere vergaderingen en haar commissies, alsmede waar nodig en van belang ook personen en instanties regelmatig te dienen met advies en voorlichting inzake het beheer van archief- en documentatiemateriaal;
- i. de kerkelijke vergaderingen te dienen met richtlijnen en instructies voor een goed archiefbeheer;
- j. de kerken te vertegenwoordigen in samenwerkings- en overlegorganen met betrekking tot kerkelijk archiefbeheer;

- k. contacten te leggen en activiteiten te ontplooiën, die voor het onder a t/m j genoemde noodzakelijk en nuttig zijn.

Besluit 3:

de commissie een budget te verlenen van € 486.000 voor de jaren 2024, 2025 en 2026.